

Date: 26.11.21

নিৰ্বিকল্প ও সবিকল্পক প্রত্যক্ষের মধ্যে পার্থক্য নিরূপণ

Course : GE-1

1st Semester

Pranab Kirtunia

Assistant Professor

Department of Philosophy

Bejoy Narayan Mahavidyalaya

West Bengal

নিৰ্বিকল্প ও সবিকল্পক প্ৰত্যক্ষের মধ্যে পার্থক্য নিৰূপণ

- ▶ নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ ও সবিকল্পক প্ৰত্যক্ষের পার্থক্য .
- ▶ নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষের প্ৰয়োজনীয়তা.

নিৰ্বিকল্প ও সবিকল্পক প্ৰত্যক্ষের মধ্যে পার্থক্য নিৰূপণ

প্ৰথমতঃ নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ প্ৰত্যক্ষের প্ৰথম স্তৰ। আৰু সবিকল্প প্ৰত্যক্ষ দ্বিতীয় স্তৰ।

দ্বিতীয়তঃ নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ নিস্প্ৰকাৰক প্ৰত্যক্ষ ও সবিকল্প প্ৰত্যক্ষ সপ্ৰকাৰ বা প্ৰকাৰবিশিষ্ট অৰ্থাৎ কোন জাতি, ক্ৰিয়া, শ্ৰেণি ইত্যাদি বিশিষ্ট।

নিৰ্বিকল্প ও সবিকল্প প্ৰত্যক্ষের মধ্যে পার্থক্য নিৰূপণ

তৃতীয়তঃ নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষে কিছু একটা আছে বা বস্তুৰ অস্তিত্ব আছে-- একৰূপ প্ৰত্যক্ষ হয়। কিন্তু সবিকল্পক প্ৰত্যক্ষে বিশেষণযুক্ত বস্তুৰ অস্তিত্বের প্ৰত্যক্ষ হয় ।

চতুৰ্থতঃ নিৰ্বিকল্প প্ৰত্যক্ষে কেবলমাত্ৰ বস্তুৰ অস্তিত্ব জানা যায়, এটি হল 'অব্যপদেশ্য'। বিশেষণ বা গুণবিশিষ্ট ৰূপে জানা যায় না। তাই নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ বচন দ্বাৰা প্ৰকাশ কৰা যায় না। কিন্তু সবিকল্পক প্ৰত্যক্ষ 'ব্যপদেশ্য' এটি বিশেষণবিশিষ্ট বা প্ৰকাৰবিশিষ্ট বস্তুৰ প্ৰত্যক্ষ হওয়ায় এটি বচন দ্বাৰা প্ৰকাশ কৰা যায়।

নিৰ্বিকল্প ও সবিকল্প প্ৰত্যক্ষৰ মध्ये पार्थक्य निरूपण

पञ्चमतः निर्विकल्पक प्रत्यक्षे वस्तुव स्वरूपेव ज्ञानं भवति। निर्विकल्पक प्रत्यक्षं विशेष्य-विशेषण सम्बन्धहीन वस्तुव प्रत्यक्षं। सेइ जन्य एव मूल्यायनं संभवति नय। अपरदिक्के सबिकल्पक प्रत्यक्षेव मूल्यायनं संभवति। कारणं एति विशेषणविशिष्टं ज्ञानं।

নিৰ্বিকল্প ও সবিকল্প প্ৰত্যক্ষৰ মध्ये पार्थक्य निरूपण

षष्ठतः निर्विकल्पक प्रत्यक्षे केवलमात्र संयोग सन्निकर्ष सम्भव अपरदिके सबिकल्पक प्रत्यक्षे लौकिक ये छयटि सन्निकर्ष रयेछे सबकटिई प्रयोज्य। निर्विकल्पक प्रत्यक्षे प्राप्त ज्ञान प्रमा ना अप्रमा सेटा निर्णय सम्भव नय। कारण एक्षेत्रे केवलमात्र कोन वस्तु अस्तित्व आछे -- एरूप ज्ञान हय , এই प्रत्यक्षे कोन गुणयुक्त वा धर्म विशिष्ट वस्तु रूपे प्रतिभात हय ना। अपरदिके सबिकल्पक प्रत्यक्षे येहेतु विशेष्य-विशेषण युक्त ज्ञान हय । त्हाई এই प्रत्यक्ष प्रमा वा अप्रमा हते पारे।

নিৰ্বিকল্প ও সবিকল্প প্ৰত্যক্ষৰ মध्ये पार्थक्य निरूपण

सप्रमत्तः निर्विकल्पक प्रत्यक्ष प्रकारहीन ह०याय तार मानस प्रत्यक्ष ह०ना। अपरदिके सबिकल्पक प्रत्यक्ष प्रकारयुक्त ह०याय मानसप्र प्रत्यक्ष संभव। निर्विकल्पक प्रत्यक्ष अविशिष्ट ० प्रकारहीन ह०याय मानसप्रत्यक्ष संभव नय । अष्टमत्तः निर्विकल्पक प्रत्यक्ष कम व्यापक सबिकल्पक प्रत्यक्ष बेशि व्यापक ।

নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ স্বীকাৰেৰ প্ৰয়োজনীয়তা

অনেকেই মনে কৰেন যেহেতু নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষে বস্তুকে নাম-ৰূপ-জাতি ইত্যাদি বিশেষণযুক্ত ভাবে জানা যায় না এবং এটি অব্যপদেশ্য অর্থাৎ অবাচনিক ও অপ্রকাশক সেহেতু নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ স্বীকাৰ কৰাৰ প্ৰয়োজন নেই।

নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ স্বীকাৰেৰ প্ৰয়োজনীয়তা

তবে নৈয়ায়িকৰা বলেন যে সবিকল্পক প্ৰত্যক্ষের জন্য নিৰ্বিকল্প প্ৰত্যক্ষের প্ৰয়োজন। নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ হল প্ৰত্যক্ষের প্ৰথম স্তৰ এবং সবিকল্পক প্ৰত্যক্ষ হল প্ৰত্যক্ষের দ্বিতীয় স্তৰ। নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ নাহলে সবিকল্পক প্ৰত্যক্ষ সম্ভব নয়। তাৰা বলেন যে সবিকল্প প্ৰত্যক্ষ- 'এটি হলো একটি ঘটন্বিশিষ্ট ঘট' এই জ্ঞান- এর ক্ষেত্ৰে আগে 'ঘটন্ব' বিশেষণেৰ জ্ঞান প্ৰয়োজন। তাৰপৰে 'ঘটন্ববিশিষ্ট ঘট' জ্ঞানটি সম্ভব।

নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ স্বীকাৰেৰ প্ৰয়োজনীয়তা

এজন্য তাৰা বলেন সবিকল্পক প্ৰত্যক্ষ সৰ্বদাই
নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষের ওপৰ নিৰ্ভৰ কৰে।

দ্বিতীয়তঃ বিশিষ্ট জ্ঞানেৰ কাৰণ হল বিশেষণেৰ জ্ঞান
যেটি নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষে পাওয়া যায়। যদি নিৰ্বিকল্পক
প্ৰত্যক্ষ স্বীকাৰ না কৰি তবে ওই সবিকল্পক প্ৰত্যক্ষের
জন্য অন্য আৰেকটি পূৰ্ববৰ্তী প্ৰত্যক্ষকে স্বীকাৰ কৰতে
হবে, --এইভাবে অনবস্থা দোষ দেখা দেবে। সেই জন্য
নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষকে অবশ্যই স্বীকাৰ কৰতে হয়।

নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ স্বীকাৰেৰ প্ৰয়োজনীয়তা

তাছাড়া নিৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ হ'লে সৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষৰ
আগেৰে মুহূৰ্তেৰে প্ৰত্যক্ষ যাৰ উপৰি নিৰ্ভৰ কৰেই
পৰমুহূৰ্তেৰেই সৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ সম্ভৱ হয়। নিৰ্বিকল্পক
এৰ মাধ্যমেই সৰ্বিকল্পক প্ৰত্যক্ষ হয়।

প্রত্যক্ষ (ন্যায় দর্শন)

যে প্রশ্নগুলো আলোচনা করা হয়েছে

- 1) নির্বিকল্পক প্রত্যক্ষ কি?
- 2) সবিকল্পক প্রত্যক্ষ কি?
- 3) সবিকল্পক প্রত্যক্ষ ও নির্বিকল্পক প্রত্যক্ষের মধ্যে পার্থক্য।
- 4) নির্বিকল্পক প্রত্যক্ষ স্বীকার করার প্রয়োজনীয়তা?

প্রত্যক্ষ (ন্যায় দর্শন)

সহায়ক গ্রন্থসমূহ

ন্যায় দর্শন ফণিভূষণ তর্কবাগীশ - পশ্চিমবঙ্গ রাজ্য পুস্তক
পর্ষদ

ন্যায় বৈশেষিক দর্শন, করুনা ভট্টাচার্য ।

ভারতীয় দর্শন, নীরদবরণ চক্রবর্তী।

ভারতীয় দর্শন, এন মুখার্জি, কলকাতা, বাণী প্রকাশন

ভারতীয় দর্শন, সুতপা বসু, কলকাতা, শ্রীধর প্রকাশনী

ভারতীয় দর্শন, সমবেন্দ্র ভট্টাচার্য

**THANK
YOU**